

How to cite: Savula, A. (2023). The Ode «To Melpomene» as One of the Peaks of Horace's Poetic Mastery. Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science. (pp. 55-59). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

The Ode «To Melpomene» as One of the Peaks of Horace's Poetic Mastery

Савула Андрій Михайлович

кандидат філологічних наук, доцент, Львівський національний університет імені Івана Франка

<https://orcid.org/0000-0002-8583-4818>

Abstract: Horace as an ancient Roman poet is characterised by various poetic genres. The purpose of the present report is to analyse the poetics and stylistics of the ode "To Melpomene" and to prove the fact of Horace's high artistic style. The following methods of studying a literary text were used: formal, sociological, statistical, biographical, cultural. The results of the study have shown that Horace's idiom belongs to a high poetic level. The significance of the obtained results makes it possible to understand the structure of the poetics and stylistics of Roman classical poetry, to understand the nature of poetic images.

Key words: Roman poetry, odes, poetics, tropes, alliteration, assonance, images.

Accepted: October 9, 2023 | **Published:** November 1, 2023 | **Language:** Ukrainian

Вступ

Ім'я Квінта Горація Флакка, поета доби правління Октавіана Августа, – епохи Римської імперії, – увінчує римську античну поезію. Як відомо, згідно Аристотелевого твердження, «прикрашеною», тобто, високої професійної майстерності, називаємо поезію таку, що поєднує ритм, гармонію з віршованим розміром (Арістотель, 1967). Горацій як поет-лірик – майстерний винахідник літературних образів у своїх творах, які є носіями глибокої філософської думки

(Содомора, 1984). З допомогою власного літературного ідіостилу, власної поетики: ритмомелодики, тропів, а передусім: асонансу, алітерації, архетипних образів, він творить поетичні звукові образи, які також перетворюються слухачеві (читачеві) в зорові. Звуковий образ створюється завдяки ритмічній повторюваності однакових звуків-тембрів. Ритмомелодика творить атмосферу, породжує всілякі емоції та відчуття, увиразнює семантику, образність, експресію тексту (Загайська, 2011; Содомора, 1979). Візуальний Горацієвий образ, на відміну від звукового, є замаскований, прихований, асоціативний, конотаційний, частково полісемантичний. Поет немовби запрошує читачів стати співтворцями своїх рядків і творити образи разом. Протягом одинадцяти років поет пише чотири книги своїх «Од» (Содомора, 1980). Саме цей ліричний вид поетичного твору найбільше збагачений поетичною майстерністю Горація. У «Одах» поет зображає власне безсмертя, а найбільшою заслугою свого життя вважає власну новаторську для Риму (тобто Горацій вперше започаткував написання їх латиною) манеру написання поетичних рядків, – запозичену в давньогрецьких поетів з острова Лесбосу – Алкея і Сапфо. В них Горацій перейняв форму – різноманітні специфічні ліричні строфи, складені з різностопних віршів, в яких звучать змінні, досить важкі для сприйняття, ритми. З-поміж Горацієвих «Од» є окремі «перлини» його творчості. Однією з таких є 30-а ода «До Мельпомени» / «Exegi monumentum» із третьої книги, так званий «Пам'ятник (дослівно: я спорудив пам'ятник)». Як відомо, вірш складається з 16 рядків, і написаний малою асклепіадовою строфою (Содомора, 2009).

Результати дослідження

Горацію як величому поету римської літератури найбільше притаманне вживання фонетико-сміслових фігур, – тобто асонансу та алітерації. Обидві фігури якраз і є основою звукопису твору, вагомою ритмомелодичною складовою. Варто зауважити, що поету притаманне використання асонансу через призму розуміння його як архетипних образів. Тобто автор усвідомлював, що кожен голосний звук асоціюється з певними базовими абстрактними, предметними життєвими поняттями. Так звук «а» творить образ основи, завершеності, впевненості, цілісності, висоти; «о» – образ сталого росту, піднесення, величини, об'єму, структури, структурованого руху, подиву, твердості, опори; «и» – образ енергії, сили, швидкого руху, росту; «е» образ простору, величини, напрямку, далі, часу; «і» образ поєднання, єднання, творіння. Кількісна активність таких звуків у тексті у поєднанні з відповідними лексемами оживляє «сказане» автором, оскільки завданням поета і є «дивувати словом».

Перейдемо до аналізу тексту:

Exegi monument(um) aere perennius

Regalique situ pyramid(um) altius

Quod non imber edax, non Aquil(o) impotens

Possit diruer(e) aut innumerabilis (Mueller, 1930)

Звів я пам'ятник свій. Довше, ніж мідь дзвінка,

Вищий од пірамід царських, простоїть він.

Дош його не роз'їсть, не сколихне взимі,

Впавши в лют, Аквілон; низка років стрімких – (Горацій, 2021).

(тут і далі переклад Андрія Содомори)

У перших двох рядках Горацій аж 8 разів вживає асонанс звука «е», який дуже яскраво створює образ часу і надає виразності тій інформації, що слава Горація буде вічною. Очевидно, що пам'ятник у цій оді є літературним тропом – алегорією, яка уособлює високі літературні досягнення автора. Далі перший куплет просто-напросто рясніє алітераціями та асонансами: *eg, eg; on, on; en, en, en; er, aer, er, er; al, al; il, il; ius, ius*. Також маємо використаним літературне порівняння: пам'ятник ↔ царська піраміда, для підсилення образу; далі, в другій половині куплету і, захоплючи перший рядок другого куплету, слідує три підряд епітети: *imber edax* – руйнівний дощ, *Aquil(o) impotens* – всемогутній аквілон, *innumerabilis annorum series* – незліченна низка років, що своєю щільністю значно збагачують контекст.

Також не можна не зауважити як Горацій майстерно інтегрував заголовок *ad Melpomenem* до однієї із алітерацій/асонансів першої строфи: *enem* ↔ *en, en, en*.

Продовжимо аналіз другого вірша:

Annorum series et fuga temporum.

Non omnis moriar, multaque pars mei

Vitabit Libitin(am): usque ego posreta

Creascam laude recens, **dum** Capitolium (Mueller, 1930)

Часу біг коловий – в прах не зітре його.

Смерті весь не скорюсь: не западе в імлю

Частка краща моя. Поміж потомками

Буду в славі цвісти, поки з весталкою (Горацій, 2021).

Другому куплету притаманний асонанс звука «и»: 7 разів, – яким Горацій хоче добитися творення образу втечі: «перегони його слави з самим часом та смертю». У строфі наявні такі показові алітерації/асонанси: *orum, orum, um, um, tu*, та одне *um* з першого рядка третього куплету; *an, on, omn, mo; sc, sc, останнє* також із третього куплету.

Прийдемо до розбору третього куплету:

Scandet **cum** tacita virgane pontifex.

Dicar, qua violens obstrepit **Aufidus**

Et qua **pauper** aquae **Daunus** agrestium

Regnavit **populor**(um), ex humili potens (Kiessling, 1959)

Йтиме понтифік-жрець до Капітолію.

Там, де Авфід бурлить, де рільникам колись

Давн за владаря був серед полів сухих, –

Будуть знати, що я – славний з убогого – (Горацій, 2021).

В третьому куплеті панують асонанси звуків «а» та «о». Стрижневою думкою тут є акцентація бідного минулого Горація: поет не стидається цього факту, не цурається і сміливо та

гордо підкреслює. Звук «о» символізує образ росту від бідного до багатого, а також подив з цього факту; а звук «а» символізує завершеність цього процесу та висоту, тобто новий кращий статус автора.

В тексті присутні такі яскраві алітерації/асонанси: *au, au, au; po, po, po; er, re, re*.

Четвертий куплет випромінює впевненість Горацієвих слів; як і в першому куплеті, тут панує асонанс звука «е», автор ж розповідає про свій творчий літературний шлях:

Princeps Aeoleum **carmen** ad Italos

Deduxisse modos. **Sume** superbiam

Quasitam **meritis** et mihi Delphica

Lauro cinge volens, **Melpomene**, comam. (Kiessling, 1959)

Вперше скласти зумів по-італійському

Еолійські пісні. Горда по праву будь,

Мельпомено, й звінчай, мило всміхаючись,

Лавром сонячних Дельф нині й моє чоло. (Горацій, 2021).

Тут також вжито низку яскравих алітерацій/асонансів: *um, uue; os, os; am, am; men, me, me, men*.

Характерним для Горація, але нетиповим для римської поезії загалом є міжкуплетна алітерація та міжкуплетний асонанс: в кінці кожного куплету Горацій використав по дієприкметнику, які закінчуються на *-ens*. Тобто міжкуплетна алітерація та асонанс такі: *ens, ens, ens, ens*.

Висновки

Як бачимо Горацієвий поетичний професіоналізм побудований на умінні вдало поєднувати та інтегрувати у складні поетичні розміри відповідну лексику, яка б не тільки описувала бажану інформацію, а ще й і творила з допомогою фонетико-смыслових тропів архетипні фундаментальні образи. Окрім алітерації та асонансу поет у дослідженій оді використав епітет, порівняння, алегорію. Висока планка Горацієвого професіоналізму, вже досліджений список стилістичних засобів і розуміння природи ідіостилю його поезії дозволить легко у порівняльному аспекті досліджувати поетики інших римських античних поетів.

Список використаних джерел

Арістотель. (1967). *Поетика* (Б. Тена, пер.). Мистецтво.

Горацій, К. (2021). *Оди. Еподи. Сатири. Послання* (А. Содомора, Пер.). Апріорі.

Загайська, Г. (2011). Особливості вживання тропів в Одах Горація. *Науковий вісник Чернівецького університету*, (547–548), 273–280.

Содомора, А. (1983). Власні імена в поетичних образах Горацієвих од. *Іноземна філологія*, (19), 93–101.

Содомора, А. (2009). *Жива античність* (2-ге вид.). Срібне слово.

Содомора, А. (1979). Світлотіньові і кольорові контрасти в поезії. *Іноземна філологія*, (55), 118–127.

Содомора, А. (1980). Поєднання слів як засіб творення образів у поезії Горація. *Іноземна філологія*, (60), 145–155.

Содомора, А. (1984) Простір як елемент образності в поезії Горація. *Іноземна філологія*, (74), 111–117.

Kiessling, A. (Ed.) (1959). *Horatius Q. F.: Oden und Epoden*. Weidmannsche Verlagsbuchhandlung.

Mueller, L. (Ed.). (1930). *Horatii, F. Q.: Carmina*. Editio Stereotypa Minor.